

Handläggare
Isabelle Wall
Telefon: 08-508 15 052

Till
Skarpnäcks stadsdelsnämnd
2022-03-17

Remiss av Färdplan för äldreomsorgens utveckling

Svar på remiss från kommunstyrelsen dnr KS 2021/1462

Förslag till beslut

1. Stadsdelsnämnden överlämnar förvaltningens tjänsteutlåtande som svar på remissen.
2. Ärendet justeras omedelbart.

Sammanfattning

Förvaltningen har mottagit en remiss från kommunstyrelsen där förvaltningen ombeds yttra sig kring Färdplan för äldreomsorgens utveckling i Stockholms stad.

Färdplanen, som föreslås av stadsledningskontoret, ska ses som ett ramverk för pågående och kommande utvecklingsarbete inom verksamhetsområdet. Ett strukturerat och långsiktigt utvecklingsarbete ska bedrivas i hela staden, som ger verksamheten ett tydligt uppdrag och innehåll oavsett driftform eller utförare.

Det strategiska utvecklingsarbetet tar sikte på:

- ändamålsenlig styrning och organisation
- personal med rätt kompetens och bra arbetsförhållanden
- säkerställa grunduppdraget
- en kvalitativ och värdig omsorg med ett gott bemötande

Färdplanen lyfter fram pågående statliga initiativ som adresserar ett antal behov inom verksamhetsområdet, exempelvis statliga utredningar, lagförslag och statsbidrag samt redan pågående arbete i staden. Därutöver belyser färdplanen för de respektive behoven ett antal frågor och områden som staden behöver arbeta vidare med.

Färdplanen följer nämndernas ordinarie ansvar för frågorna i enlighet med budgetuppdrag och reglementen. En stor del av implementeringen i verksamhet sker inom stadsdelsnämndernas

ansvar medan äldregruppen har en viktig roll i att hålla ihop det strategiska utvecklingsarbetet.

Färdplanen utgör en grund och ett ramverk för ett långsiktigt utvecklingsarbete men innehållet ska uppdateras årligen utifrån aktuell status i arbetet samt omvärldsförändringar och eventuella nya beslut på nationell och kommunal nivå.

Förvaltningen är positiv till förslaget om en färdplan för äldreomsorgen som ett stödande dokument till stadens gemensamma utveckling av verksamheten. Förvaltningen framför synpunkter på var och en av de fyra punkter som det strategiska utvecklingsarbetet tar sikte på. Bland annat ser förvaltningen ett behov av att höja statusen på yrken inom äldreomsorgen. Förvaltningen framhåller att flera av de aktiviteter som omnämns i färdplanen är sådana som redan är genomförda inom Skarpnäcks stadsdelsnämnd.

Tjänsteutlåtandet har beretts i samråd med stadsdelsnämndens pensionärsråd vars synpunkter och förslag redovisas i bilaga 1.

Bakgrund

Den 10 december 2021 inkom en remiss, i form av ett initiativärende, till förvaltningen från kommunstyrelsen gällande Färdplan för äldreomsorgens utveckling. Remissen ska besvaras senast den 15 mars 2022. Förvaltningen har fått uppskov till den 18 mars att besvara remissen.

Stockholm ska ha en tillgänglig äldreomsorg med hög kvalitet som präglas av respekt för den enskildes behov och önskemål. I samband med pandemin har det i utvärderingar och analyser, från såväl nationellt som kommunalt håll, blivit tydligt att det finns ett behov av samlad utveckling av verksamheten.

Coronakommissionen konstaterade i sitt första delbetänkande att äldreomsorgen stod oförberedd och illa rustad när pandemin slog till och att detta bottnade i strukturella brister. Stadens egen fördjupade analys av äldreomsorgen under pandemin ger stöd åt flera av Coronakommissionens slutsatser och pekar bland annat på behovet av personal med god utbildning och kompetens samt vikten av en väl fungerande samverkan mellan huvudmän kring hälso- och sjukvården.

Utvecklingen av äldreomsorgen är ett område som inte bara rör erfarenheter från pandemin. Flera reformer och utvecklingsinitiativ är pågående sedan tidigare men behovet har efter pandemin blivit än

mer tydligt och förändringstrycket på verksamheten har förstärkts. Nationellt pågår ett antal statliga utredningar kring äldreomsorgens förutsättningar och det pågår parallellt en omställning av hälso- och sjukvården i landet mot en god och nära vård med individen i fokus.

Ärendets beredning

Ärendet har beretts inom avdelningen för äldreomsorg i samråd med stadsdelsnämndens pensionärsråd. Ärendet har behandlats i förvaltningsgrupp och pensionärsrådet den 10 mars 2022.

Ärendet

I föreliggande ärende föreslås en färdplan för äldreomsorgens utveckling i Stockholms stad. Färdplanen ska ses som ett ramverk för pågående och kommande utvecklingsarbete inom verksamhetsområdet. Ett strukturerat och långsiktigt utvecklingsarbete ska bedrivas i hela staden, som ger verksamheten ett tydligt uppdrag och innehåll oavsett driftform eller utförare.

Kommunstyrelsen har under året även haft i uppdrag att tillsammans med äldrenämnden och stadsdelsnämnderna bedriva ett strategiskt utvecklingsarbete kring personal- och kompetensförsörjning inom äldreomsorgen. Personal- och kompetensförsörjning utgör en central komponent i det strategiska utvecklingsarbetet och bilagd rapport med tillhörande handlingsplan utgör ett komplement till färdplanen.

Stadsledningskontorets synpunkter och förslag

Stadsledningskontoret menar att en färdplan för det strategiska utvecklingsarbetet inom äldreomsorgen utgör ett ramverk som kan stödja stadens nämnder i att uppnå målet om att *i Stockholm har äldre en tillvaro som präglas av hög kvalitet, trygghet och självbestämmande*. Färdplanen utgör också en långsiktig strategi för att omhänderta strukturella utmaningar som identifierats i analyser och utvärderingar av hanteringen av coronapandemin.

En färdplan för äldreomsorgens utveckling

Det strategiska utvecklingsarbetet tar sikte på:

- ändamålsenlig styrning och organisation
- personal med rätt kompetens och bra arbetsförhållanden
- säkerställa grunduppdraget
- en kvalitativ och värdig omsorg med ett gott bemötande

Färdplanen, som biläggs ärendet i sin helhet, är uppbyggd av ovan nämnda rubriker. Under respektive rubrik är ett antal centrala behov specificerade.

behoven, exempelvis statliga utredningar, lagförslag och statsbidrag, samt redan pågående arbete i staden.

Stadsledningskontoret konstaterar att färdplanen utgör en hjälp och stöd för organisationen att orientera sig och få en överskådlig bild av de olika utvecklingsinitiativ som redan idag är pågående inom området.

Därutöver belyser färdplanen för de respektive behoven ett antal frågor och områden som staden behöver arbeta vidare med. Ett antal av dessa initiativ återfinns som konkreta uppdrag och aktiviteter i budget 2022. Andra är mer långsiktiga till sin karaktär och kommer inte att kunna färdigställas än på ett antal år. Utvecklingsområdena är tidsatta efter en grov kategorisering med *kort sikt* (färdigställs inom ett år), *medellång sikt* (färdigställs inom två till tre år), *lång sikt* (färdigställs om mer än tre år) samt *löpande arbete*.

Färdplanens första huvudrubrik rör vikten av en **ändamålsenlig styrning och organisation** inom äldreomsorgen. Flera behov inom denna kategori rör styrningsfrågor samt den så viktiga samverkan mellan huvudmän med de äldre i fokus. Från statligt håll pågår just nu en utredning om en ny äldreomsorgslag och i hela landet pågår en övergång mot en god och nära vård. Inom staden pågår exempelvis ett antal uppdrag kring hälso- och sjukvårdsorganisation samt kring utveckling av uppföljning av verksamheten.

Färdplanens andra rubrik rör betydelsen av **personal med rätt kompetens och bra arbetsförhållanden**. Äldreomsorgens personal är helt avgörande för att verksamheten ska ha hög kvalitet och präglas av respekt för den enskildes behov och önskemål. Arbetsförhållanden och vikten av personalens kompetens och förutsättningar är också områden som tydligt lyfts fram i analys och utvärderingar av pandemihanteringen. I färdplanen lyfts de nationella reformer som är på gång fram samt behoven av att såväl arbeta långsiktigt och strategiskt med kompetensförsörjningsfrågorna som att på kort sikt genomföra insatser för trygga anställningar med bra arbetsförhållanden och arbetsmiljö.

Under 2020 och 2021 har staden haft olika uppdrag som syftar till att ge inriktning för en strategisk kompetensförsörjning inom verksamhetsområdet. I bilaga 4 till detta ärende presenteras en rapport som ger en stadsgemensam övergripande bild av kompetensförsörjningsarbetet inom äldreomsorgen i egen regi. Fokus i rapporten är på att utveckla och behålla medarbetare som är anställda samt att attrahera, rekrytera och introducera presumtiva och nya medarbetare. Rapporten avslutas med en översikt av pågående och planerade kompetensförsörjningsaktiviteter där det förtydligas vilka nämnder som ansvarar för vad. Rapporten ska ses som en fördjupande och kompletterande bild av detta område i

färdplanen. Färdplanen samt denna tillhörande rapport omhändertar och ersätter det förslag till handlingsplan för legitimerad personal som äldrenämnden tidigare beslutat om utifrån ett budgetuppdrag 2020.

Vidare lyfter färdplanen fram vikten av att organisationen på olika sätt **säkerställer grunduppdraget**. De äldre i Stockholms stad ska känna en trygghet och visshet i att en grundnivå gällande omsorg och tillgång till hälso- och sjukvård alltid går att lita på. I detta ingår att såväl inom stadens verksamheter som i upphandlad verksamhet säkerställa god hälso- och sjukvårdskompetens, utrustning, tillräcklig bemanning med mera.

Färdplanens sista rubrik rör **en kvalitativ och värdig omsorg med ett gott bemötande**. I denna del återfinns kvalitativa aspekter som omställningen mot mer förebyggande insatser, arbetet med att undvika ensamhet och isolering samt digitalisering och välfärdsteknik som möjliggörare för en god äldreomsorg.

Färdplanens rubriker går i hög utsträckning in i varandra. Stadsledningskontoret anser dock att kategoriseringen medför att det blir lättare att sortera bland pågående insatser och framtida behov inom verksamhetsområdet.

Koppling till stadens budget och ordinarie styrning

Stadsledningskontoret föreslår att färdplanen ska ses som ett ramverk för ett långsiktigt och strategiskt utvecklingsarbete. Detta innebär att den ska kunna vara en tydlig inriktning för det fortsatta arbetet samtidigt som den kan komma att uppdateras och hållas aktuell, exempelvis genom beslut i budget och kommande underlag till budgetarbetet.

Innehållet ska uppdateras årligen utifrån aktuell status i arbetet samt omvärldsförändringar och eventuella nya beslut på nationell och kommunal nivå. Stadsledningskontoret ser ett stort värde i om färdplanens innehåll integreras i den ordinarie styrningen och uppföljningen.

Finansiering för nämndernas arbete enligt färdplanen hanteras i budgeten samt med eventuella tillhörande statsbidrag. I budget 2022 görs betydande satsningar på verksamhetsområdet, såväl genom höjda ersättningar för hemtjänst och vård- och omsorgsboende, samt genom riktade satsningar till stadsövergripande utvecklingsarbete genom äldrenämnden. Med stöd i färdplanens inriktning ser stadsledningskontoret även att kommande beslut om prioriteringar, fördelning av statsbidrag mm. kan underlättas utifrån en mer lättöverskådlig, gemensam och sammanhållen strategi för vad som behövs inom verksamhetsområdet.

Ansvar och roller

Färdplanen följer nämndernas ordinarie ansvar för frågorna i enlighet med budgetuppdrag och reglementen. En stor del av implementeringen i verksamhet sker inom stadsdelsnämndernas ansvar medan äldrenämnden har en viktig roll i att hålla ihop det strategiska utvecklingsarbetet.

Stadsledningskontoret föreslår att äldrenämnden ges i uppdrag att, i samråd med kommunstyrelsen, leda och samordna det fortsatta arbetet med färdplanen, exempelvis genom intern kommunikation, löpande analys och att ge förslag på uppdateringar.

Samverkan internt i staden samt med den regionala nivån är en bärande del i många av färdplanens delar. Samverkan är något som ankommer på hela organisationen men stadsledningskontoret vill understryka äldrenämndens viktiga roll i att driva flera av dessa utvecklingsfrågor i nära samverkan med Region Stockholm då den senaste tiden så tydligt visat behovet av att omsorgen samt hälso- och sjukvården går hand i hand med den äldres behov i centrum.

En viktig del i arbetet är att också genom aktiv omvärldsbevakning förhålla färdplanens innehåll till eventuella nya initiativ eller reformer från statligt håll.

Färdplanen tar sikte på en utveckling av äldreomsorgen i hela staden, oavsett driftsform. För vissa delar har staden endast rådighet över gällande sin egen verksamhet men i stora delar kan staden också genom avtal och i nära dialog med privata utförare verka för att utveckling sker inom hela stadens äldreomsorg.

Förvaltningens synpunkter och förslag

Förvaltningen är positiv till förslaget om en färdplan för äldreomsorgen som ett stödjande dokument till stadens gemensamma utveckling av verksamheten. Förvaltningen vill understryka att stadsdelsnämnderna ansvarar för uppföljningen av verksamheter i egen regi och entreprenader, därmed bör stadsdelsnämnderna vara en aktiv part i arbetet med att vidareutveckla och driva arbetet med färdplanen.

Vidare vill förvaltningen framhålla att flera av de aktiviteter som omnämns i färdplanen gällande vad som behöver göras på kort och mellanlång sikt är aktiviteter som redan är genomförda i Skarpnäcks stadsdelsnämnd.

Nedan ger förvaltningen synpunkter på var och en av de fyra punkter som det strategiska utvecklingsarbetet tar sikte på.

Ändamålsenlig styrning och organisation

Skarpnäcks stadsdelsnämnd har en organisationsstruktur som ger

förutsättningar för samverkan, helhetssyn och personcentrerad vård i alla delar. Inom stadsdelsnämndens äldreomsorg pågår utvecklingsarbete med omställningen till en god och nära vård. Arbetet bidrar bland annat till att stadsdelsnämndens verksamheter är väl förberedda i händelse att frågan om kommunaliserad hemsjukvård skulle aktualiseras.

Förvaltningen delar bilden av att det finns behov av att öka samverkan och likvärdighet i uppdragen för medicinskt ansvarig sjuksköterska (MAS) och medicinskt ansvarig för rehabilitering (MAR). Förvaltningen anser att stadsdelsförvaltningarna behöver arbeta gemensamt med äldreförvaltningen i denna fråga för att på bästa sätt kunna möjliggöra en likvärdig hälso- och sjukvård inom hela staden.

I takt med vetenskapliga framsteg inom vård- och omsorg ökar kraven på hälso- och sjukvård inom äldreomsorgen. Allt fler avancerade behandlingar som tidigare endast utfördes på sjukhus kan nu genomföras i den enskildes hem. Detta kommer med all sannolikhet att medföra ytterligare förändrade arbetsätt och behov kopplat till bemanning och kompetensutveckling inom framtidens äldreomsorg.

Förvaltningen instämmer i att det är viktigt att möjliggöra en sammanhållen journalföring mellan staden och Region Stockholm.

Personal med rätt kompetens och bra arbetsförhållanden

2021 genomfördes en översyn av arbetsmiljön inom hemtjänsten utifrån budgetuppdrag. Översynen har visat på flera goda strukturer i arbetsmiljöarbetet och resultatet har gett en grund för fortsatt utvecklingsarbete inom hemtjänsten. Förvaltningen föreslår att en liknande översyn bör göras av arbetsmiljön inom vård- och omsorgsboenden.

Förvaltningen delar bilden av att en stadsgemensam strategisk kompetensförsörjning behövs för att kunna möta framtidens kompetensbehov inom äldreomsorgen. För att aktuella medarbetare inom äldreomsorgen ska uppnå lägst vårdbiträdenivå fram till och med senast 2033 krävs systematisk kompetensutveckling i kombination med riktade språkinsatser. Regelbunden kompetensutveckling krävs även för att klara kompetensförflyttningen från vårdbiträden till undersköterskor.

Nämndernas kompetensförsörjningsplaner bidrar till att beskriva kompetensbehovet inom äldreomsorgen och vilka åtgärder som behövs för att minska gapen mellan befintlig kompetens och önskad kompetens. Förvaltningen ser däremot ett behov av ökad gemensam planering rörande strategisk kompetensförsörjning mellan stadsdelsnämnderna.

Förvaltningen ser en utmaning i att rekrytera personal med grundläggande kompetens till äldreomsorgens verksamheter. Många av de som söker tjänster inom äldreomsorgens utförarverksamheter saknar utbildning och/eller förutsättningar att tillgodogöra sig utbildning som erbjuds av arbetsgivaren. Ett led i att nå intressanta kandidater är att höja statusen för yrken inom äldreomsorgen, vilket är den enskilt viktigaste nyckeln för att klara kompetensförsörjningen inom verksamheterna på sikt. Yrken inom hemtjänsten betraktas i allmänhet som ett lågstatusyrke trots att arbetet är både avancerat och mångfacetterat. Förvaltningen ser ett behov av ett stadsgemensamt arbete för att höja statusen inom omvårdnadsyrken.

Säkerställa grunduppdraget

Förvaltningens MAS har även ett uppdrag som kvalitetsutvecklare inom äldreomsorgen. Förvaltningen vill framhålla att arbetssättet möjliggör för förstärkt hälso- och sjukvårdsstöd inom hemtjänsten, vilket även gett god effekt på hemtjänstens samverkan med primärvården.

Förvaltningen ser positivt på budgetuppdraget att se över nivån av grundbemanningen på vård- och omsorgsboenden för att säkerställa en likvärdig vård och omsorg över staden.

När det gäller att säkerställa rättssäker och likställd handläggning ser förvaltningen en utmaning i de ärenden som kräver samhandläggning över avdelningsgränserna. Det rör sig ofta om komplexa ärenden som omfattar hemlöshet, beroendeproblematik, psykisk ohälsa och samsjuklighet. Arbetet med att förbättra samhandläggning kan med fördel beredas stadsgemensamt.

En kvalitativ och värdig omsorg med ett gott bemötande

Förvaltningen är positiv till att äldreförvaltningen tillsätter en projektledare kring arbetet med god och nära vård. Förvaltningen anser däremot att arbetet också behöver ske i nära samverkan med stadsdelsnämnderna. En god och nära vård med primärvården som nav bygger på uppbyggda och välfungerande samverkansstrukturer. Förvaltningen är däremot beroende av stadsbidrag för att kunna bibehålla en hög takt i förbättrings- och utvecklingsarbetet för en god och nära vård.

Förvaltningen ser att äldreomsorgen behöver närma sig övrig verksamhet inom socialtjänsten för att bättre kunna möta behovet av förebyggande insatser. Äldreomsorgen står inför utmaningar med att kunna bemöta nya målgrupper så som hemlöshet, beroende och samsjuklighet och behöver därmed bredda sin kompetens och möjlighet till samverkan för att kunna tillgodose behoven hos de äldre i behov av stöd. Förvaltningen ser ett utvecklat uppsökande

arbete som en nyckel till att stärka dels det förebyggande arbetet och dels insatser för att motverka ofrivillig ensamhet och social isolering.

Förvaltningen vill framhålla att hög personalkontinuitet inte är avhängigt en hög omsorgskontinuitet. Detta har visat sig inte minst i genomförda brukarundersökningar där hemtjänstkunder hos nämndens verksamheter i egen regi är nöjda över hur insatserna utförs trots att personalkontinuiteten i dagsläget inte når kommunfullmäktiges årsmål. Förvaltningen anser att enkom mäta personalkontinuitet inte är tillräckligt för att säkerställa en trygg och välfungerande vård och omsorg utan fler faktorer behöver vägas in i analysen.

Förvaltningen ser att en sammanhållen digitaliseringsutveckling är en förutsättning för att kunna använda sig av och implementera arbetssätt som testas inom staden och i andra kommuner.

Förvaltningen föreslår att stadsdelsnämnden överlämnar förvaltningens tjänsteutlåtande till kommunstyrelsen som svar på remissen.

Maria Mathiasson Laxvik
Stadsdelsdirektör

Karin Bülow
Avdelningschef

Bilagor

1. Skarpnäcks stadsdelsnämnds pensionärsråds synpunkter och förslag avseende *Färdplan för äldreomsorgens utveckling*
2. Tjänsteutlåtande KS 2021/1462, Färdplan för äldreomsorgens utveckling
3. Färdplan för äldreomsorgens utveckling
4. Kompetensutvecklingsinsatser inom äldreomsorgen

Attesterat av

Detta dokument har godkänts digitalt av följande personer:

Namn	Datum
Maria Mathiasson Laxvik, Stadsdelsdirektör	2022-02-22
Karin Bülow, Avdelningschef	2022-02-22